

Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2 (SOU 2023:60)

(Ju2023/02265)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Fakultetsnämnden har redan lämnat remissynpunkter på utredningens första betänkande som handlade om att underlätta för polis och åklagare när de använder avlyssning utanför en förundersökning, s.k. preventiva tvångsmedel, för att förhindra allvarlig brottslighet som förekommer inom ramen för kriminella nätverk. Denna andra betänkande omfattar preventiv tvångsmedelsanvändning enligt flera olika regelverk, nämligen den s.k. inhämtningslagen (2012:278) husrannsakan (huvudsakligen reglerad i rättegångsbalken), hemlig dataavläsning och hemlig rumsavlyssning, samt i enlighet med lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar (LSU). Utredningen konstaterar att behovet av att använda preventiva tvångsmedel har ökat och, enkelt uttryckt, förespråkar utvidgade tillämpningsområden/befogenheter såvitt gäller alla dessa tvångsmedel.

Fakulteteten upprepar sitt tidigare ställningstagande att situationen med det pågående gängvåldet är mycket besvärligt, och kraftfulla motåtgärder måste tas. I huvudsak lämnar fakultetsnämnden innehållet och förslagen i remissen utan erinran, men följande synpunkter förtjänar att framföras.

För närvarande får inhämtning av uppgifter enligt inhämtningslagen endast ske från den som enligt lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst. Utredningen föreslår (avsnitt 6.3.2) att inhämtning av uppgifter även enligt inhämtningslagen ska kunna ske med Polismyndighetens, Säkerhetspolisens eller Tullverkets egna tekniska hjälpmedel. Det kan i och för sig finnas goda skäl för detta. Däremot är det nödvändigt, för att kunna införa en ordning som på ett ändamålsenligt sätt balanserar effektivitet i utredningar med skydd för personlig integritet, att mer information ges om dessa ”tekniska hjälpmedel”. Vi behöver veta vad för information dessa tekniska

hjälpmedel kan ge, och således vilka begränsningar i användningen av dem är lämpliga. Polisen och säkerhetspolisen lär redan idag använda s.k. ”stingrays” för identifierande av mobiltelefoner. Att lagreglera användning av dessa, och liknande teknologi, är visserligen angeläget. Är tanken att en åklagare, eller t.o.m. en förundersökningsledare skulle kunna ge tillstånd för poliser att använda sådana tekniska hjälpmedel eller är det något annat som åsyftas i utredningen? Om det rör sig om sofistikerade medel såsom stingrays, är det nödvändigt att påpeka är den enda skyddsmekanism som utredningen skulle förespråka är godkännande av en åklagare, och att användning rapporteras i efterhand till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN). EKMR praxis, och nuförtiden EU-domstolens rättspraxis, föreskriver att avlyssning och övervakningsmöjligheter (oavsett om det är egna tekniska hjälpmedel eller inte) måste regleras utförligt, på lagnivå, för att minimera utrymme för maktmissbruk.

I dag är det åklagare vid Åklagarmyndigheten som prövar frågor om inhämtning av uppgifter enligt inhämtningslagen. Enligt utredningens bedömning fungerar dagens ordning väl och beslutsordningen uppfyller de krav som följer av Sveriges internationella åtaganden, som bland annat innebär att frågan om tillstånd till inhämtning ska prövas av en oberoende myndighet. Här bör man notera att SIN ibland har kommit med allvarlig kritik av hur vissa Åklagarkammare har hanterat hemliga tvångsmedel. M.a.o. verkar Åklagarmyndigheten behöva utbilda sina åklagare, och lägga ner mer tid och resurser på tillsyn och uppföljning. Utredningen föreslår vidare ändringar i reglerna om överskottsinformation som innebär att överskottsinformation från inhämtningen ska få användas i större utsträckning än i dag (avsnitt 8.5). Detta förslag är avsett att reglering av överskottsinformation enligt IHL ska passa bättre ihop med de nya reglerna om överskottsinformation i 27 kap. 23 a § RB och 12 § preventivlagen. De nya reglerna innebär att åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken eller preventivlagen får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för tillståndet. Här vill fakultetsnämnden betona att det är angeläget att hur dessa nya regler har tillämpats blir föremål för en fullständig, och snar, utvärdering av SIN.

Slutligen vill fakulteten påminna om dess tidigare ställningstagande, att det finns ett stort antal nyligen gjorda eller förslagna ändringar i lagstiftningen som rör hemliga tvångsmedel. I synnerhet finns det ett samspel mellan denna utredning och andra nyligen framlagda utredningar. Det är svårt till om med för experter att överblicka alla dessa förändringar som gör det angeläget att en helhetsyn och utvärdering görs av hela området om några år.

UPPSALA
UNIVERSITET

REMISSYTTRANDE

3 (3)

2023-12-12

JURFAK 2023/62

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor Iain Cameron. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer